

## 4- احکام مرتبط

### 4- احکام مرتبط

#### سوء استفاده از امتیاز مال موقوفه

۹۳. قنات وقفی که در اثر سیل تخریب و خشک می شود و غیر قابل استفاده می گردد عده ای از مالکین به اداره آبیاری استان مراجعه می کنند و تقاضای چاه عمیق به جای قنات سیل خورده می نمایند که آن اداره مجوز یک حلقه چاه عمیق در محل زمین های بیابان که در تصرف دولت بوده می دهد و چاه در همان محل حفر می شود، با توجه به مراتب فوق سؤال این است که حقیر مقدار چهار سهم از سهام وقفی از این چاه عمیق شریک شده ام آب و زمین فعلی آیا وقف می باشد یا خیر؟

جواب: در فرض مرقوم چاه وقف نیست و تصرف در آن تابع مقررات دولتی مربوطه است.

#### عدم تلازم بین وقف زمین با وقف درختان آن

۹۴. چاه آب که در حقیقت سقاخانه ای شده است در منطقه محروم وقف گردیده آیا چاه آب و سقاخانه ای که قباله آن جهت این کار تهیه شده است و علماء قباله را امضاء کرده اند آیا نامگذاری آن چاه به نام علی ابن ابیطالب اشکال دارد و سقاخانه به این نام؟ نظر خود را خواهشمندم از نظر شرعی بیان فرمائید چون این کار در نظر است به اداره اوقاف سپرده شود و نظر جنابعالی لازم و ضروری است این کار را علمای نامبرده تأیید نموده اند.

جواب: وقف چاه آب به نام مبارک امیرالمؤمنین علی (ع) برای استفاده مردم مورد رضایت خدا و صدقه جاریه است و هیچ اشکالی در آن نیست.

۹۵. یک قنات، یک چهارک از آن وقف بوده است، قنات خشک شده و ورثه واقف در پنج فرسخی این قنات موتوری داشتند و از این موتور یک چهارک وقف نموده اند و پس از چندی و با فاصله سه فرسخی از موتور اول موتور دیگری را گذاشتند و با یک چهارک از موتور دوم را هم وقف کرده اند و اخیراً موتور سوم را گذاشتند. سؤال کرده اند آیا واجب است از این موتور سوم هم چیزی وقف کنند یا خیر؟

جواب: وقف واجب نیست، ولی اگر آب وقف را جذب می کند باید مراعات شود.

#### هدیه دادن عین موقوفه

۹۶. واقفی نصف ملک موقوفه خود را به کسی بخشیده (این مسئله ۷۰ سال پیش رخ داده) تولیت این ملک موقوفه با اولاد ذکور می باشد، حال آیا آن شخص می تواند ملک را به نوه اش ببخشد یا خیر؟

جواب: ملک موقوفه و همچنین تولیت موقوفه قابل بخشش به دیگران و انتقال به غیر نیست، بلکه باید در موقوفه بر طبق آنچه که واقف تعیین کرده است عمل نمایند.

۹۷. زمین موقوفه ای را که شخصی متصرف بود مقداری از آن را برای تأسیس ساختمان به شخصی واگذار کرد و آن شخص با آگاه بودن به اینکه این زمین وقف است و موقوفه دارد باید موقوفه را خرج کند مقدار زمین مزروعی خود را به شخص متصرف زمین وقفی واگذار کرده و یا بهتر بگوئیم بخشیده، با فرض بر اینکه طرفین نمی دانستند زمین موقوفه را نباید به کسی واگذار کنند و در مقابل چیزی بگیرند. سؤال این است تصرف این زمین مزروعی که طرف به او بخشیده چه صورت دارد و آیا مالکیت برای شخص می آورد یا نه آنچه حکم الله هست مرقوم بفرمائید، محل حاجت است.

جواب: زمین موقوفه قابل بخشش نیست و هر گونه تصرف در وقف باید طبق وقفنامه و زیر نظر متولی شرعی موقوفه و صلاح وقف باشد.

#### انتقال آهن حسینیة مخروبه

۹۸. به دلیل خالی شدن این محل از سکنه حسینیة دیگر هیچ فایده ای ندارد یعنی دیگر آنجا حسینیة ای بناء نمی شود مقداری آهن بجا مانده است هیئت عزاداران علی اصغر (ع) تصمیم گرفتند که یک انباری جهت وسایل هیئت درست کنند آیا اجازه می فرمائید از این آهن حسینیة

مخروبه استفاده کنند یا حکم چیزی دیگر است؟

جواب: اگر آهن ملک اشخاص است باید رضایت آنان تحصیل شود و چنانچه متعلق به حسینیّه است، در صورتی که استفاده از آنها در این حسینیّه ممکن نیست باید در حسینیّه دیگر از آنها استفاده شود.

#### حریم زمین موقوفه

۹۹. زمین های موقوفه ای وجود دارد که وقف حرم مقدس رضوی (ع) هستند و در حریم بعضی از این املاک مراتع و جنگل نیز وجود دارد، ولی بعضی از نهادهای مسئول با استناد به مقررات قانونی مربوط مراتع و جنگل ها حکم انفال را بر این جنگل ها و مراتع جاری کرده اند، آیا مراتع و جنگل های واقع در حریم املاک موقوفه مانند سایر زمین های واقع در حریم آنها دارای احکام وقف هستند و واجب است در مورد آنها عمل به وقفیت شود؟

جواب: مراتع و جنگل های واقع در جوار اراضی موقوفه در صورتی که جزء حریم آنها شمرده شوند، در حکم موقوفه و تابع آن هستند و حکم انفال و املاک عمومی در مورد آنها جاری نمی شود و مرجع تشخیص حریم و مقدار آن هم عرف محل و نظر افرادی است که در این امر متخصص هستند.

۱۰۰. در وقفنامه های معتبر و معموله علاوه بر املاک آباد و دائر از اراضی بائر و صحرا، مرتع واقع در مرافق موقوفه نیز به عنوان ملحقات وقف نام برده و از سنوات گذشته بدان عمل شده است اخیراً در پاسخ به استفتائیه شماره ۸۳۶۱ اداره منابع طبیعی فرموده اید: «جنگل ها و مراتع طبیعی از انفال عمومی است و قابل وقف نیست» برداشت آقایان از این فتوا آن است که مراتع و منابع مرافق ملک موقوفه نیز مشمول حکم وقف نیست مستدعی است نظر مبارک و مطاع را در فرض مرقوم بیان فرمائید که آیا مراتع و منابع طبیعی و اراضی بائر و کوههای واقع در مرافق و حریم املاک موقوفه که شهرت به وقفیت داشته و درآمدهای احتمالی از آن نیز در جهت وقفنامه بهره برداری می شده است از نظر شرعی محکوم به حکم وقف است و یا جزء انفال است که طبق اصل ۴۹ قانون اساسی باید مورد عمل قرار گیرد؟

جواب: عدم صحت وقف جنگل ها و مراتع طبیعی و هر آنچه که از انفال و اموال عمومی است به ملاحظه اینکه ملک اختصاصی شخص خاصی نیست منافات با تبعیت حریم رقبات موقوفه از وقفیت ذی الحریم ندارد بلکه از جنگل و مراتع و سایر اراضی موات اصلی واقع در کنار رقبات موقوفه هر مقدار از آن که در نظر عرف حریم مورد نیاز رقبه موقوفه اعم از قریه یا مزرعه یا باغ و غیره محسوب باشد تابع ذی الحریم در احکام و آثار شرعی وقف است و کسی حق جدا کردن حریم در این باره از ذی الحریم و یا احیاء و تملک و نقل و انتقال ملکی آن را ندارد.

۱۰۱. کوهی هست موقوفه که علفشان را برای مخارج و مصرف حسینیّه و مسجدی می فروخته و همیش را اهالی آن قریه برای خودشان می آوردند، حالا آن کوه موقوفه را مردم قریه بین خود تقسیم کرده حتی بعضی شان منزل شخصی برای خود ساخته اند آیا چنین عملی جایز است؟ بر فرض عدم جواز منازل شخصی و تصرفات دیگر چه حکمی دارد.

جواب: وقف کوه و تقسیم آن صحیح نیست. بلی اگر حریم موقوفه باشد حکم وقف دارد و چنانچه با شرائط احیاء شود ملک احیاء کننده می شود که بعد از اینکه مالک شد می تواند آن را وقف کند و با فرض عدم صحت وقف اگر اهالی قریه به این طور تقسیم کرده اند که از هر قسمت بعضی استفاده کنند مانع ندارد ولی مجرد تقسیم مزبور موجب ملک یا حق نمی شود.

۱۰۲. مقدار قابل توجهی زمین به صورت وقف به جد ما واگذار گردیده مقداری از این اراضی کشاورزی می باشد که عده ای از کشاورزان بر روی آن کار می کنند و سالیانه مبلغ ناچیزی به عنوان حق وقف جهت تعزیه داری حضرت ابا عبد... می پردازند و قسمت عمده ای از زمین ها اراضی ملی اعلام شده و از طرف سازمان جنگل ها و مراتع به عده ای از عشایر واگذار گردیده و پروانه چرا صادر نموده اند و چیزی بابت موقوفه ووقف نمی پردازند و منکر وقفیت قسمت اخیر ملک مذکور می باشند. آیا این وقف نسبت به کل ملک مذکور صحیح است و واقفین حق وقف داشته اند؟

جواب: اگر ملک شرعی خود را وقف کرده اند و به قبض معتبر در وقف هم داده اند صحیح بوده و حریم آن هم تابع وقف است.

۱۰۳. حدود یکصد و ده سال قبل مالک مقداری از املاک خود را به نحو مشاع (در بعضی روستا دو دانگ در بعضی دو دانگ و نیم) وقف نموده است: سؤال ما از حضرتعالی این است در زمان وقف واقف، زمین مزروعی قابل کشت بسیار محدود بود چون وسائل کشت آن زمان محدود بوده است از طرفی افراد ساکن در هر روستا چند خانواری بودند. بر اثر مرور ایام افراد و جمعیت روستا زیاد شدند و وسائل کشت و زرع صنعتی شده و زمین هایی که به صورت آجام و نیزار و مراتع و جنگل و آبگیر خلاصه جزء انفال بوده، به تدریج احیاء و قابل کشت و زرع گردیده، رأی و فتوای مبارک را درباره زمین های احیاء شده بعد از وقف واقف مرقوم فرمائید آیا مال کسانی که آنها را احیاء و قابل کشت و زرع نموده اند می باشد و یا اینکه جزء موقوفات بحساب می آید؟

جواب: هر مقدار از اراضی که سابقه معامله وقف در بین اهالی دارد و یا با بینه شرعی و یا به اقرار متصرفین وقفیت آن ولو به نحو مشاع محرز باشد وقف شناخته می شود، و هر مقدار از آن محرز باشد در زمان انشاء وقف به صورت آجام و جنگل و مراتع طبیعی موات اصلی و از انفال

بوده است و حریم عرفی اراضی آباد در آن زمان هم نبوده است، و بعداً کشاورزان آن را به قصد تملک احیاء و قابل کشت و زرع نمودند بخود کشاورزان اختصاص دارد و سهم مشاع وقف نسبت به آن تسری و شمول ندارد، و چنانچه در این باره نزاع و اختلاف باشد جهت رسیدگی باید به اهل خبره محلی یا به دادگاه مراجعه نمایند.

۱۰۴. از قدیم الایام قراء موقوفه اکثر اراضی زیر کشت بایر و چراگاه و مرتع و تپه و کوه بوده اند که شش دانگ به ثبت می رسید و از اراضی چراگاه و مرتع به طور طبیعی بهره برداری می شد. اینک سوال از محضران این است: آیا اراضی مورد تعلیف و مراتع مجاور زیر کشت جزء موقوفه محسوب می شود یا خیر؟ آیا این قبیل اراضی که دارای بوته های گیاه بیابانی است که جهت تعلیف همگان استفاده و بهره دهی دارد جزء اراضی موات است یا نه؟

جواب: تپه و کوه ها و مراتع طبیعی که سابقه عمران و احیاء از سوی کسی ندارد، جزء انفال و از اموال عمومی است، ولی هر مقدار از آن که حریم عرفی ملک یا موقوفه و از مرافق مورد نیاز ملک یا موقوفه محسوب باشد، اختصاص به همان ملک یا موقوفه دارد، بدون اینکه ملک مالک یا جزء موقوفه محسوب باشد.

۱۰۵. مقدار ۵۱ هکتار زمین که در گذشته ناهموار و رشته قنات زیادی از آن عبور می کرده و قابل کشت نبود فعلاً هم با وجود مشکلات فوق الذکر به همان شکل باقی مانده است و در سال ۵۶ توسط جنگلداری کروکی کشیده شد و ماده ۵۶ روی آن اجرا گردید و ثبت ملی اعلام گردیده است و ساختمان مرغداری اینجانب روی قسمتی از همین زمین قرار گرفته و با توجه به اینکه میان زمین های وقف قرار گرفته و ما آن زمین ها را که موات بوده احیاء نموده ایم خواهشمند است بفرمائید با توجه به موات بودن آیا موقوفه بودن آن چون میان آن بوده محسوب می شود، نظر مبارک را بفرمائید.

جواب: رسیدگی موکول است به مسئولین محترم ذیربط در جمهوری اسلامی، و زمینی که در وسط زمین موقوفه قرار گرفته موقوفه محسوب است.